

ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԱՃՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐՍՏԻՆ ԹԱՂԱՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

«Էջմիածին» ամսագրում* հաղորդվել էր, որ Գերմանիայի Պասաու քաղաքում գտնվել էր գերեզմանը Գրիգորիոս անունով մի հայ պանդուխտ արքեպիսկոպոսի, որը մահացել էր 1093 թվականին:

Նիդեռլանդական վերանորոգված Ս. Խաչ եկեղեցում պատրաստվել էր մի նոր տապան, ս. խորանի առաջ, նախկին տեղում, ամփոփելու համար հիշյալ արքեպիսկոպոսի աճյունները:

Այս առթիվ քաղաքի ղոկտոր Անտոնիոս Հոֆման եպիսկոպոսը ցանկացել էր, որ հայկական ծեսով կատարվի հանգուցյալի վերջստին թաղման արարողությունը: Նա այդ մտադրությամբ էլ դիմել էր Բավարիայի հայոց հոգևոր հովիվ Հակոբ վարդապետին:

23 հունվար 1982-ին բավարիվ հայեր փութացել էին Պասաու: Արարողության մասնակցելու եկել էր Մյունխենի հայկական «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարությամբ պրն. Էդուարդ Մյունսյանի:

Ժամը 11-ին սկսվեց արարողությունը: Ս. Խաչ եկեղեցին լիքն էր գերմանացի և հայ հավատացյալներով, ինչպես նաև քույր եկեղեցիների՝ հույն, ղպտի և բողոքական ներկայացուցիչներով: Արարողության ընթացքում Հակոբ վարդապետը հանդես եկավ հետևյալ խոսքով.

«Հիշեցեք ձեր առաջնորդներին, որոնք ձեզ Աստծու խոսքն ասացին: Նայելով նրանց ընթացքին, հետևող եղեք նրանց հավատին» (Եբր. ԺԳ 7):

Համաձայն սույն առաքելական հանձնարարության եկել ենք մենք հայերս այստեղ մեր հարգանքի տուրքը մատուցելու հայ պանդուխտ արքեպիսկոպոսի հիշատակին,

որի նշխարները դարեր շարունակ հանգչել են այս հյուրընկալ քաղաքում:

Ստույգ չգիտենք, թե Գրիգորիոս արքեպիսկոպոսը ինչպես է հասել այս քաղաք: Այն ժամանակ մեր հայրենիքում սելջուկների արշավանքի հետևանքով մոլեգնում էր մի ահռելի հալածանք, ջարդ և կողոպուտ: Ժամանակակից պատմիչները սարսափազդու դրվագներով նկարագրել են հիշյալ իրադարձությունները: Օրինակ, պատմիչ Վարդան վարդապետը վկայում է այս մասին. «Ալփապյանը (սելջուկների ղեկավարը) մի փոսի մեջ հազար մարդ սպանել է տալիս ու լողանում նրանց արյան մեջ»:

Դրանից հետո էլ քանի՜-քանի անգամներ սելջուկների հաջորդները հալածեցին հայերին և փորձեցին նույնիսկ նրանց բնաջնջել: Սակայն այնքան ժամանակ, որ մեր հայրերը հիշեցին իրենց առաջնորդներին ու նրանց կյանքով ու հավատով ընթանալ փորձեցին, սիրով նախընտրեցին մահը, քան անհավատարմությունը հանդեպ Հիսուսի Քրիստոսի:

Այսօր, պանդխտության մեջ մահացած հայ արքեպիսկոպոսի շիրմի առաջ, եկել ենք մենք՝ հայերս, նաև վկայություն տալու, թե հայ ազգը, հակառակ բոլոր տառապանքների, մնացել է հայ և քրիստոնյա: Այսու կիսաանք ուրախացնել սրբազանի հոգին:

Վերջում ցանկանում եմ իմ խորին շնորհակալությունը հայտնել սույն թեմի առաջնորդ Հովհանն Եպիսկոպոսին ու նրա աշխատակիցներին, որոնք մեզ առիթը տվեցին միասին լինելու, միասին աղոթելու ու հարգելու հայ արքեպիսկոպոսի հիշատակը:

Թող Աստված մեր բոլորին առատորեն իր շնորհքը պարգևի, որպեսզի մենք էլ մեր հայրերի նման, մեզ վիճակված բարի պաշարը կարողանանք մղել:

* «Էջմիածին», 1981, № Է, էջ 46:

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

Այնուհետև տաբանի չորս կողմերը կնքվեցին համաձայն Հայ Եկեղեցու կանոնական ծեսի:

Ընկույթնու տոկոսն փայտից պատրաստված դագաղում աճյունների հետ դրվեց նաև պղնձյա մի փոքրիկ տուփ, որի մեջ հետևյալ հաստատագիրը կար.

«Այստեղ հանգչում են նշխարները Գրիգորիոս Հայաստանցի արքեպիսկոպոսին, որ 23 սեպտեմբերի 1093 թվականին արևի մի խավարման ընթացքում, կեսօրվան մոտերքը, Պասսաում մահացել է և թաղվել Նիդեռեբորգի վանքապատկան Ս. Խաչ եկեղեցում: Եկեղեցու նորոգության ընթացքում, 1979 թվականին, գտնվեց դամբարանը՝ երկու կապարե սալիկների, մի լանջախաչի և բրոնզյա մի ճարմանդի հետ, որոնք հնարավորություն տվեցին հայտնաբերելու սույն պաշտոնյայի պատկանելիությունը: Մյունխենի հնությունների պաշտպանության շրջանային վարչության կողմից կատարված մանրամասն ստուգումներից հետո՝ արքեպիսկոպոսի նըշխարները շաբաթ, 23 հունվարի 1982 թվականին հողին հանձնվեցին՝ ձեռամբ Գերմանիայի Հայ Առաքելական Եկեղեցու վարդապետ Տ. Հակոբ Գըլընձյանի և ներկայությամբ Պասսաու քաղաքի վիճակավոր դոկտ. Անտոնիոս Հոֆման եպիսկոպոսի, այստեղ կատարված մի հանդիսավոր արարողության ընթացքում. Թող նա հանգչի Աստծու խաղաղության մեջ»:

Արարողության ավարտին հատուկ պատրաստված մի մեծ շիրմաքար դրվեց տապանի վրա հետևյալ մեծատառ արձանագրությամբ.

«Աստ հանգչի Գրիգորիոս Հայաստանցի արքեպիսկոպոս, միայնակեաց ի Պասսաու և ուսուցիչ Սուրբ Էնգելմարի. մահացած 23 սեպտ. 1093»:

Վերջում տրվեց պաշտոնական մի ճաշկերույթ, որի ընթացքում դոկտ. Հոֆման եպիսկոպոսը իր շնորհակալությունը հայտնեց ներկաներին և ավելացրեց. «Շատ հավանական է, որ բավաժախ դարերից ի վեր, մի գուցե Գրիգորիոս արքեպիսկոպոսի մահվանից այս կողմը, առաջին հայածես արարողությունն է, որ այսօր այստեղ կատարվեց: Թեև մենք լեզուն չհասկացանք, սակայն պետք է ասել, որ շատ տպավորիչ էր արարողությունը, որովհետև այն կարողացավ հույզել նաև մեր արտերը»:

Հակոբ վարդապետը իր պատասխան խոսքի մեջ շեշտեց, թե քրիստոնյա պատմական այլ դավանանքները և տարբեր ծեսերը երբեք արգելք պետք չէ լինեն Եկեղեցիների մերձեցման և համատեղ գործակցության, որի կարիքը ունենք մենք քրիստոնյաներս հատկապես այս դարաշրջանում, որտեղ դժվար է լինում հաճախ այլապես գաղափարախոսությունների միջից Աստծու ձայնը լսելը»:

Ճաշկերույթից հետո վանքի դահլիճում Հակոբ վարդապետը գերմաներեն լեզվով մի դասախոսություն տվեց հետևյալ նյութի շուրջ՝ «Հայ Եկեղեցու նկարագիրը անցյալում և այսօր», ծանրանալով Հայ Եկեղեցու բերած նպաստի վրա մեր ժողովրդի հոգևոր և ազգային կյանքում:

Վերջում Ռեգենսբուրգ քաղաքի շրջանային վարչության անդամ պրն. Յոպեֆ Վայկը մի հակիրճ դասախոսություն տվեց պատմական Հայաստանի մասին՝ ցուցադրելով նաև բավաժախ լուսապատկերներ հայ մշակույթի կրթողների վերաբերյալ: Իսկ դոկտ. Ռայներ Քրիստյանս վեկուցեց Գրիգորիոս արքեպիսկոպոսի դամբարանի պեղման աշխատանքների մասին:

Սույն հանդիսությանց մասին գնահատանքով արտահայտվեցին Բավարիայի հեռուստացույցը, մամուլն ու ռադիոն:

ՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐՎԱՐԵՏ ԳԸԼԸՆՃՅԱՆ

